

УДК 738.3(477)

Тетяна ШПОНТАК,
викладач,
Закарпатський художній інститут,
аспірант,
Львівська національна академія мистецтв,
м. Ужгород, Україна

**УКРАЇНЬСКА КЕРАМІКА НА МІЖНАРОДНИХ
КОНКУРСАХ В ІТАЛІЇ ТА ФРАНЦІЇ
1970–1980 рр.**

ЛІТЕРАТУРА

1. Glich V. Blanenska umelescka litina [Текст]: моногр. / V. Glich – Brno, 1995. – 141 Str. – 115.
2. Rasl. Z. Dekorativne cast iron work [Текст] : моногр. / Z. Rasl. – Praha : Listy NTM, 1980. – 172 P. : 115 Il.
3. Rasl. Z. Odkaz ze stoleti pary a zeleza: stavebni a umelescka litina kolem nas [Текст] / Z. Rasl // Dotyk: revue pro vztah umeni a byznysu. – 1997. – № 1 – Str. 10-11.
4. Celadin J. Umelecka litina ve sbirce Muzea Blansko [Текст]: katalog / J. Celadin – Blansko: Muzeum Blansko, 2006. – 54 Str.
5. Poche E. Ceska umelecka litina [Текст]: моногр. / Poche. – Praha: 1953. 88 Str. – 122 Obr.
6. Мількевич С. Становлення та розвиток побутових ливарних виробів в Закарпатті періоду 40-х рр. XIX – 20-х рр. XX століття: культурологічний аспект.
7. Pusztai L. A munkacsi vasontope jelentesege [Текст]: моногр. / L. Pusztai. – Budapest: Ontodei Muzeum, 2005. – 48 Old. – 1417–1058.
8. Biderman H. Das eishutten-Gewerbe in &Ungarn und dessen fruheren Annexen [Текст]: моногр. / H. Biderman Pest-Grak, 1857. – 29 P.
9. Sabjain Tibor – L. Kiss Katalin – Lengyel Karoly ONTOTVAS KALYNAK nepi kultura. – Budapest 2006. – Str. 7-8, 42-6, 150-164.
10. Мицюк О. Нариси з соціально-господарської історії Підкарпатської Русі / Друкарня Грдлічки. – Прага, 1938. – С. 270.

Шпонтак Т. Українська кераміка на міжнародних конкурсах в Італії та Франції 1970–1980 рр. У статті йдеться про відомих українських кераміків та їхні здобутки, визнані на міжнародних конкурсах за кордоном. На початку 1970-х рр. українські митці беруть участь у виставках «Кераміка – СРСР». Наступним етапом стала їхня участь в міжнародних конкурсах художньої кераміки у Фаенці (Італія) та Валлорісі (Франція).

Ключові слова: художня кераміка, Україна, Львів, міжнародні виставки.

Шпонтак Т. Украинская керамика на международных конкурсах в Италии и Франции 1970–1980 гг. В статье рассматривается творчество известных украинских керамиков и их достижения, признанные на международных конкурсах за рубежом. В начале 1970-х гг. украинские художники участвуют в выставках «Керамика – СССР». Следующим этапом стало их участие в международных конкурсах художественной керамики в Фаэнца (Италия) и Валлорисе (Франция).

Ключевые слова: художественная керамика, Украина, Львов, международные выставки.

Shpontak T. Ukrainian pottery at international competitions in Italy and France 1970-1980 years. The article tells about famous Ukrainian ceramists and their achievements recognized at the highest level abroad for international competitions. In the early 1970's. Ukrainian artists participating in the exhibition «Ceramics – the USSR». The next step was their participation in international competitions of Artistic Ceramics in Faenza (Italy) and Vallauris (France).

Keywords: art pottery, Ukraine, Lviv, international exhibitions.

© Тетяна Шпонтак, 2015

Постановка проблеми. У другій половині ХХ ст., в Україні відбуваються активні зрушення окремих ділянок творчості, зокрема української професійної кераміки. Головними представниками на міжнародних конкурсах в Італії та Франції в галузі художньої кераміки стають митці зі Львова та Києва – центрів з міцним підґрунтям художньої кераміки. На початку 1970-х рр. українські митці беруть участь у виставках «Кераміка – СРСР». Знаних керамістів залучають до всесоюзних творчих груп в Дзінтарі (Латвія). Звідси найкращі композиції попадають на міжнародні конкурси художньої кераміки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Джерельну базу дослідження складають наукові праці, публікації та каталоги, де висвітлена та проаналізована творчість українських художників-керамістів, в тому числі їхня участь у зарубіжних конкурсах. Особливої уваги заслуговують наукові праці А. Ботанової, О. Голубця, В. Гудака, Т. Зіненко, О. Клименко, О. Лагутенко, С. Лупій, М. Некрасової, О. Перця, О. Пошивайла, З. Чегусової, Р. Шмагала, А. Солдатова, К. Макарова, Л. Крамаренко, Н. Степанян, Ф. Петрякової, Н. Воронова, присвячені окремим аспектам становлення професійної української кераміки. Однак питань її виходу на міжнародну арену згадані автори торкаються лише побіжно та принагідно.

Мета дослідження – показати значні потенційні можливості української професійної кераміки на прикладі творчості митців львівської та київської школи керамічного мистецтва, а також з'ясувати значення і вплив міжнародних конкурсів та симпозіумів кераміки на творчість художників-кераміків. Адже саме в 1970-1980-ті роки склалася абсолютно нова образна і конструктивна мова художньої кераміки, поглибився смисловий зміст, надзвичайно розширилася її художня палітра творів, що були відзначені на закордонних виставках.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 1960-х рр. хвилі змін крізь тоталітарний паркан соцтабору дійшли і до українських митців. Рушійною силою для подолання стереотипності керамічного мистецтва стали виставки та симпозіуми, де керамісти мали можливість не тільки показати свої досягнення, а й обмінятися цінним досвідом в пластичних технологічних прийомах. Це дало можливість розширити багаж вміння і, звичайно, стало ковтком свіжого повітря для митців. Ознайомлення з досвідом роботи художників інших держав сприяло ефективності творчих пошуків та досягненню наступних значних здобутків.

Глядач тих років, заінтригований неформальними виставками, чекав від художників абсолютно нової образної мови художньої кераміки. В радянському мистецтві природна плоть кераміки поступово звільнялася від фальшивих нарядів. Симпозіуми художньої кераміки довели, що виріб з глини, який вільний у формі і змісті, є рівноцінним конкурентом живопису, графіці чи скульптурі.

У дослідженні «Одна композиція» М. Копилков та М. Ізотова зазначають: «В мистецтві другої половини ХХ століття безсмертний «дух першорядності», кілька століть до того перебував під гнітом

стилів і стилізацій, ідеології і комерції, вирвався на свободу, зокрема, і в плоті кераміки. Цей бунт у нас в країні був названий «керамічним бумом». Насправді це був процес реанімації і відродження в новій якості (в газових і електричних печах) первинної людської справи – кераміки. Волею «духу першорядності» фази інтенсивної терапії пройшли стрімко: перші – оголення глини, зняття з неї чужих покривів; другий – прямий ручний масаж її природної плоти; третій – поява дихання, пробудження свідомості і голоси... первинного, споконвічного. Заново народилася, воскресла, вона сміливо заявила: «Я – Жива рукотворна кераміка, тепер вільна і буду говорити про все!» [5:312].

Становленню нового підходу до матеріалу сприяла активна діяльність Міжнародної академії кераміки (заснована в Женеві, 1953 р.), що організувала виставки світової кераміки в Остенде (1950-ті рр.) і Празі (1962). Метою Академії була презентація міжнародної кераміки на найвищому рівні, заохочування культурного співробітництва, для полегшення зв'язку між керамістами і музеями. У цей період активно розвивається мистецтво кераміки в країнах Західної Європи, працюють такі видатні майстри як Г. Копер, Л. Рай і Г. Хуго (Великобританія), У. Вьотті (Швеція), М. Орландіні (Бельгія), М. Кіперс (Нідерланди), К. Дзаулі і Г. Маріані (Італія), А. Брессон і К. Віро (Франція) та інші.

Поряд з новими тенденціями в західноєвропейських країнах у 1970-1980-х рр. спостерігаємо бурхливий розвиток мистецтва кераміки в країнах Східної Європи (Угорщина, Чехословаччина, Польща). Основу цього розвитку складають добра професійна школа, потужна виробнича база та видатні майстри. До числа таких належать П. Рада, В. Шерак, І. Вікова (Чехословаччина), К. Кубінская, М. Курчинская (Польща), І. Шраммель, І. Полгар, К. Орбан (Угорщина).

Міжнародна академія кераміки стала організатором міжнародних конкурсів кераміки в Італії (Фаенца) і Франції (Валлоріс), які справили величезний вплив на подальший розвиток декоративної кераміки різних континентів, помітно підвищили її загальний світовий художній рівень. Фаенца є найдавнішим центром виробництва кераміки в Італії, де за іменем міста отримав свою назву фаянс. У 1908 р. у Фаенца заснований Міжнародний музей кераміки. Рубіж 1970-1980-х рр. був відзначений активним впливом гіперреалізму на творчість італійських керамістів. Найяскравішим представником цього напрямку був Г. Маріані, роботи якого вирізняло прекрасне володіння пластичними можливостями глини, вміння точно відтворити в матеріалі найпростіші предмети буття: фактуру і колір тканини, конструкцію будівельної тачки або оперення птахи. Творчість майстра справила величезний вплив на розвиток світової кераміки і була відзначена найвищою нагородою «Премія Фаенца» на міжнародному конкурсі в Італії (Фаенца, 1980).

1950-1970-ті рр. у Франції виявилися переломними для розкриття потенційних можливостей кераміки, де ключовим фактором стало звернення П. Пі-

кассо до роботи з глиною. Видатні майстри епохи зуміли яскраво проявити себе в кераміці та привнесли досвід європейського мистецтва першої половини ХХ століття. Пікассо, Матісс, Леже, Шагал, Міро були цілком сформованими художниками, які мали світову популярність. Їхні керамічні твори набули особливої цінності і зайвий раз переконують, що для творчої людини немає нецікавих матеріалів і художніх завдань. З метою популяризації мистецтва кераміки було створено Бієнале художньої кераміки в м. Валлоріс.

У Фаенці і Валлорісі розкрилася національна самобутність і висока майстерність таких видатних художників як К. Карле (Аргентина), Х. Гонзалес (Куба), С. Еспіноза (Пуерто-Ріко), Р. Аутіо (США), Н. Шібата, Е. Коїчі (Японія), Бо Ченг (КНР), А. Декерф (Сенегал), Л. Дю Тойті, Г. Дейлі (Австралія), і А. Датч (Нова Зеландія).

Розвиток української професійної декоративної кераміки другої половини ХХ ст. визначили знані згодом художники і педагоги, такі як: Т. Драган, Т. Левків, З. Флінта, Р. Петрук, Н. Федчун, Л. Богінський, О. Миловзоров, О. Безпалків, М. Кравченко, І. Туманова-Єршова, Я. Мотика, У. Ярошевич, Ж. Соловйова та багато інших [1:48].

На початку 1970-х рр. динамічний розвиток декоративної кераміки спостерігається в Прибалтійських республіках, Москві та Ленінграді. Народженню в них самобутніх шкіл кераміки сприяла активна підтримка декоративного мистецтва з боку держави, громадських організацій та успіхи на світовій арені. Значний вплив в організації роботи творчих груп по кераміці мала Спілка художників СРСР, зокрема в Будинку творчості Залькалн (Дзінтарі).

Оцінюючи здобутки українських митців у Вільнюсі, провідні мистецтвознавці відзначали, що «київська кераміка майже повністю лежить в руслі народних традицій, звернена до образів і форм минулого. Інколи буває важко провести грань, де закінчується творчість народного майстра і де починається мистецтво художника. Складається враження, що керамісти західних областей України (м. Львів) активніше працюють над творами сучасного характеру, прагнуть оволодіти досягненнями художньої культури в ширшому плані» [4:12].

З 1972 р. українська художня кераміка була представлена на престижній міжнародній виставці у Валлорісі. Представник львівської школи кераміки Тарас Левків був одним з 5-ти представників від СРСР (і єдиним від України) на Третньому міжнародному бієнале художньої кераміки у Валлорісі (Франція, 1972 р.), Одержаний художником почесний диплом став вагомим стимулом для подальшої натхненної творчості.

Ознайомлення з досвідом роботи художників інших держав сприяло ефективності творчих пошуків та досягненню наступних значних здобутків. В період 1970-х – середини 1980-х рр. львівські керамісти періодично беруть участь у міжнародних виставках художньої кераміки і нагороджуються почесними дипломами. В 1974 р. творчий доробок відомого львівського митця З. Флінти був відзна-

чений почесним дипломом на Міжнародній бієнале художньої кераміки у Фаенці (Італія).

Зазначимо основних авторів, які гідно представили мистецтво кераміки на європейських бієнале: Т. Левків – м. Фаенца 1974, 1978, 1979, м. Валлоріс 1980; Р. Петрук – м. Фаенца 1975; І. Туманова – м. Фаенца 1978; Я. Мотика – м. Валлоріс 1980; З. Береза – Валлоріс 1980; О. Миловзоров – м. Фаенца 1982, виставка-конкурс у Франції, м. Валлоріс 1983; Л. Богінський – м. Валлоріс (Франція) 1984; Ігор Ковалевич – м. Фаенца 1984; Д. Головка – м. Фаенца 1969; Н. Ісупова – м. Фаенца 1983, 1984, 1986 та ін. У 1986 р. відбулася унікальна подія – праця Нелі Федчун «Скіфські баби» здобула у Фаенці одну з найвищих нагород [4:162–173].

У 1980-х рр. у Дзінтарі до львівських митців приєдналися кияни О. Миловзоров та Л. Богінський та харків'янка Ж. Соловйова. До числа найцікавіших митців належить О. Миловзоров – учасник конкурсів та творчої групи симпозиуму в Дзінтарі у 1975 р., в 1988 – у Ташкенті, в Узбекистані створив керамічний триптих «Часпиття». Митець звертався переважно до екологічної теми. Участь в Міжнародній виставці-конкурсі в Італії, м. Фаенца (каталог) – 1982. Участь в Міжнародній виставці-конкурсі у Франції, м. Валлоріс (каталог) – 1983. Персональна виставка в Будинку вчених СВ АН СРСР, м. Новосибірськ (каталог) – 1984. Участь у Всесоюзному симпозиумі садово-паркової кераміки, м. Ташкент – 1987. Участь в Міжнародному симпозиумі художників-керамістів, м. Дзінтарі, Латвія – 1992.

Л. Богінський працював у складі творчих груп в 1983, 1984, 1986, 1987, 1989, 1990 роках. Л. Богінський зауважував моральну важкість творчої праці. Симпозиумна робота «Ніч перед Різдвом» була відібрана для участі у міжнародній виставці кераміки у Валорісі (Франція) у 1984 році, де була визнана однією з кращих і відзначена почесним дипломом. 1985, 1987, 1989 – учасник Міжнародного симпозиуму художньої кераміки «Дзінтарі» (Латвія). В 1990 – керівник Міжнародного симпозиуму художньої кераміки «Дзінтарі». 1999 – Перша премія на III Всеукраїнському конкурсі садово-паркової кераміки; 1974-1990 – учасник всесоюзних та республіканських виставок; 1991-2000 – виставки в Австрії, Швеції, Німеччині, Польщі.

Ще одним з відомих керамістів цього часу є народний гончар Д. Головка. Його барани, леви, бики експонувалися на численних міжнародних виставках. Міжнародні виставки кераміки – в Празі 1962 року і Фаенці (Італія) 1969. У 1970 році Дмитро Федорович став першим в СРСР дійсним членом Міжнародної академії кераміки в Женеві, а у 1972 році одержав звання народного художника України.

Як бачимо, завдяки активній творчій позиції, на яку зауважують московські фахівці, які відповідали за презентацію радянського декоративно-ужиткового мистецтва за кордоном, українські керамісти у 1970-1980-х рр. отримали можливість представляти свої твори на престижних європейських мистецьких форумах. У художній кераміці відбувалися важливі мистецькі події. Художники на практиці

здійснювали сміливі експерименти, що базувалися на активному синтезі скульптурних та живописно-графічних виражальних засобів. На міжнародній арені українська кераміка поступово набула власне творче обличчя і виділялась самобутністю, глибиною художнього змісту, професіоналізмом у вирішенні формальних завдань і високим гуманістичним настроєм.

Висновки. Професійне творче спілкування і співпраця між художниками різних шкіл та країн було необхідним не тільки для збагачення професійного розвитку художників, а й для загального розвитку мистецтва тодішньої і сучасної кераміки в Україні. Міжнародні імпрези сприяли розвитку міжнаціональних і міжнародних зв'язків, дружби, взаєморозуміння та взаємоповаги.

Участь першого представника від України Тараса Левківа на європейських конкурсах з художньої кераміки стала знаковою. Його заслуги на міжнародній арені спонукали молодших колег шукати власні шляхи розвитку мистецтва української професійної кераміки. На міжнародній арені українська кераміка поступово набувала власне творче обличчя і виділялась самобутністю, глибиною художнього змісту, професіоналізмом у вирішенні формальних завдань і високим гуманістичним настроєм.

У *перспективі* дослідження маємо детальніше висвітлити творчість окремих українських художників, їх творчий внесок в розвиток художньої кераміки, проаналізувати досвід участі українських митців у закордонних конкурсах та симпозиумах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голубець О. Львівська кераміка. – К.: Наук. думка, 1991. – 120 с.
2. Голубець О.М. Між свободою і тоталітаризмом: Мистецьке середовище Львова другої половини ХХ століття. – Львів: Академ. експрес, 2001. – 176 с., 152 іл.
3. Кара-Васильєва, Т. Чегусова З. Декоративне мистецтво України ХХ ст. У пошуках великого стилю. – К.: Либідь, 2005. – 280 с., іл.
4. Крюкова И. Национальные школы советской керамики // Декоративное искусство СССР. – 1972. – № 1. – С. 8-11.
5. Копилков І, Изотова М. Одна композиція. – СПб.: Х. Манувахов, 2011. – С. 312.
6. Зиненко Т. Н. Симпозиумы художественной керамики и их место в современном арт-процессе // Univer-sum: Филология и искусствоведение: электронный научный журнал 2014. № 6 (8). URL: <http://7universum.com/ru/philology/archive/item/1400>
7. Кума Х. О национальных школах // Декоративное искусство СССР. – 1976. – № 3. – С. 40-43.
8. Чегусова З. Декоративне мистецтво України кінця ХХ століття: 200 імен. – К.: ЗАТ «Атлант Ю Ем Сі», 2002.